

Min kritik mot modellmakeriet är mer generell

JOHAN LÖNNROTH

Jesper Lindé och André Reslow, härefter förkortade L&R, skriver:

Lönnroth framför en tes om varför Riksbanken missade att förutspå krisen och dess långtgående konsekvenser: Det berodde på att ekonomerna på Riksbanken mekaniskt börjat använda en viss typ av makromodeller, s k allmän-jämviktsmodeller, i sitt prognosarbete. (L&R 2018, s 74)

L&R refererar också min hänvisning till den utvärdering av den svenska penningpolitiken som Marvin Goodfriend och Mervyn King gjorde, där dessa skriver att Riksbankens modeller missade den kommande krisen.

Nja, det jag skrev (i Lönnroth 2018, s 43) var: "Prognosmodellerna av DSGE-typ pekade överlag fel innan finanskrisen bröt ut." Jag skrev inte att det *bara* var dessa modellers skuld att prognoserna pekade fel. Och jag skrev inte heller att Riksbanken "mekaniskt" använde dessa modeller. Jag erkänner gärna att jag borde läst och kommenterat L&R (2016) innan jag publicerade mitt inlägg. Och självklart kan L&R med den insyn de har i prognosmakandet bättre än jag bedöma vilken roll modellerna spelade. Jag trodde, tydligen felaktigt, att Goodfriend och King grundligt hade studerat detta. Men även om, som L&R skriver, "Ramses under 2008 systematiskt hade en högre skattning av tillväxten för 2009 än Riksbankens officiella prognos" (L&R 2018, s 75), så förefaller skillnaden inte ha varit så stor. Även i inflationsprognoserna var avvikelserna mellan Ramses och Riksbanken ganska

små – båda pekade mycket fel. Så i vilken grad modellerna användes tycks inte vara en stor sak.

Min kritik mot det makroekonomiska modellmakeriet är mer allmän. Den gäller inte bara att Ramses och andra modeller av typ DSGE "... innehöll en alltför rudimentär modellering av den finansiella sektorns betydelse i ekonomin" (L&R 2018, s 76). L&R visar ju också att nio andra ledande svenska prognosmakare med sina olika prognosmodeller genomsnittligt uppvisade samma oförmåga att förutse krisen. Och om nu Riksbanken hade en annan och mer träffsäker modell, byggd på en "Bayesiansk vektorautoregression", varför användes den inte då i den officiella prognosen? Görs bara tillräckligt många alternativa modeller är det ju troligt att minst en av dem pekar någorlunda rätt.

L&R (2018, s 77–78) skriver att prognosmissarna inte berodde på en "felaktig övertro på modeller som inte inkorporerade finansiella friktioner." De fortsätter:

Snarare gjorde man i likhet med alla andra prognosmakare – nationella såväl som internationella – bedömningen att Sverige stod starkt och kunde hantera situationen. Man underskattade Sveriges utsatthet som en liten öppen ekonomi med stark handel och finansiella kopplingar till omvärlden. Det finns viktiga lärdomar att dra från detta, men tillgänglig information ger inget som helst stöd för synsättet att man framgent enbart ska förlita sig på bedömningar och helt bortse från makromodeller som innehåller historiska samband. Med vissa mellanrum tenderar (tyvärr) historien att upprepa sig.

Men problemet med att använda matematiska modeller för att göra makroekonomiska prognoser är större än så. Må vara att den svenska nationens "styrka"

SLUTREPLIK

Johan Lönnroth är licentiat i matematik, docent i nationalekonomi, f d riksdagsledamot och vice partiordförande för Vänsterpartiet. Han representerar V i den parlamentariska riksbankskommittén. johan.lonnroth@gmail.com

(makt över?) och ”utsatthet” (beroende av?) den globala kapitalistiska marknadens krafter underskattades. Men enligt min mening ligger sådana av mig apostroferade begrepp utanför de kvantifierade modellernas – och även hela det moderna makroekonomiämnets – räckvidd. Som Eli Heckscher uttryckte det i ett sakkunnigutlåtande om de sökande till den första professuren i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Göteborg 1920 är ju begrepp som ”ekonomisk makt” ovetenskapliga (Lönnroth 2014, s 271).

Vad var det då som orsakade krisen och som gjorde att nästan alla prognoser visade så fel? Det är en extremt komplicerad fråga, men jag ska ändå försöka mig på ett ofullständigt svar och peka på några saker som spelade in. Det som hände i New York den 11 september 2001 bidrog till att Alan Greenspan och hans Fed på grund av en väntad negativ konjunkturrefekt sänkte styrräntan kraftigt. Kriget i Afghanistan och Irak i kombination med stora skattesänkningar i USA bidrog sedan till att kapitalägarnas och investmentbankirernas djuriska drifter (*animal spirits* enligt Keynes 1936, s 103, ett annat ovetenskapligt begrepp?) ledde dem till att låna ut pengar hej vilt till också redan skuldyngda stater typ Grekland. Bankerna uppfann också nya finansiella instrument som dolde att de baserades på osäkra lån till fastighetsägare. Därefter växte en bubbla i främst USA och Sydeuropa som sprack. Att försöka fånga denna sorts händelser i en matematisk modell förefaller mig vara extremt svårt. Inte ens de oändligdimensionella vektorrum som jag studerade i min licentiatavhandling i matematik lär räcka till.

L&R har rätt i att historien upprepar sig. Men det gäller knappast att ekonomer som de skriver (se citatet ovan) helt bortser från makromodeller som

innehåller historiska samband. Utan det är ekonomernas övertro på sina modeller som upprepar sig. Som när Ekonomipristagaren Paul Samuelson 1969 (s 248) skrev att ”... genom en korrekt avvägd och välbalanserad penning- och finanspolitik kan man i vårt blandekonomiska system undvika sådana överdrifter som överkonjunktur och depression”. Eller när en annan ekonomipristagare, Robert Lucas (2003, s 1) sa:

Min tes i denna föreläsning är att makroekonomi i denna ursprungliga betydelse har lyckats: Dess centrala problem att undvika depressioner har mer eller mindre lösts, och har *de facto* varit löst i flera decennier. (Egen övers)

Grundproblemet formulerades av en tredje ekonomipristagare, nämligen Friedrich Hayek (1989, s 3), som i sitt Ekonomipristal bl a sa:

Det tycks mig som om nationalekonomernas misslyckande när det gäller att vägleda politiken på ett mer framgångsrikt sätt är nära relaterat till deras benägenhet att så nära som möjligt imitera tillvägagångssätten i de fantastiskt framgångsrika naturvetenskaperna – ett försök som på vårt område kan leda direkt fel.

Tillåt mig till sist att avvika något från ämnet genom att upprepa en åsikt om Ekonomipriset som jag tidigare framfört i både en riksdagsmotion och i media (Jagers m fl 2004). Ekonomipriset borde antingen avskaffas eller breddas till att omfatta också andra samhällsämnen. Motiveringen är att nationalekonomiämnet alltmer snävats in och släppt sina kopplingar till historia, politik och sociala klasser.

Hur vore det om Riksbanken bytte ut några av sina ekonomer mot historiker, statsvetare och sociologer?

REFERENSER

Hayek, F A (1989), "The Pretence of Knowledge", *American Economic Review*, vol 79, s 3-7.

Jagers, P, J Lönnroth och M Lönnroth (2004), "Ekonomipriset förminskar värdet på alla Nobelpris", *Dagens Nyheter*, 10 december 2004.

Keynes, J M (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, University of Adelaide Library, Electronic Texts Collection.

Lindé, J och A Reslow (2016), "En myt att Riksbankens prognoser styrts av modeller", *Ekonomisk Debatt*, årg 44, nr 8, s 18-30.

Lindé, J och A Reslow (2018), "Kommentar

på Johan Lönnroths artikel 'Brev till den parlamentariska riksbankskommittén'", *Ekonomisk Debatt*, årg 46, nr 5, s 74-78.

Lucas, R E (2003), "Macroeconomic Priorities", *American Economic Review*, vol 93, s 1-14.

Lönnroth, J (2014), "Gunnar Westin Silverstolpe", i Jonung, C och A-C Ståhlberg (red), *Svenska nationalekonomer under 400 år*, Dialogos, Stockholm.

Lönnroth, J (2018), "Brev till den parlamentariska riksbankskommittén", *Ekonomisk Debatt*, årg 46, nr 3, s 40-51.

Samuelson, P A (1969), *Samhällsekonomi*, Rabén & Sjögren, Stockholm.